

Karl Marx Grundrisse

Litteratur: Karl Marx, Grundrisse: ett urval, med förord av Sven-Eric Liedman, Stockholm: Tankekraft förlag, 2010.

Lässchema

Vi har föreslagit en uppdelning baserad på 6 eller 7 träffar beroende på hur mycket sidolitteratur man vill ha mot slutet. Det blir en ganska lugn lästakt och lämplig för människor som inte har läsvana sedan tidigare.

Liedmans förord är inte obligatorisk för cirkeln, men kan vara intressant för de som har tid och möjlighet att läsa lite extra.

Den i vårt tycke bästa komplementlitteraturen är Roman Rosdolskys Kapitalets Tillkomsthistoria, och den finns digitalt här;

<http://www.marxists.org/svenska/rosdolsky/1968/kth/index.htm>

Vill man höra Sven-Eric Liedman föreläsa och samtala lite med Petter Nilsson från CMS så kan man göra det här:

<http://www.tankekraft.com/Liedman.mp3>

Det finns även ett urval av CMS Marxdagar som film respektive ljud här:

- Arbete: <http://vimeo.com/10798041>
- Värde: <http://vimeo.com/10716829>
- – samt: <http://motkraft.net/mediaarkiv/ljud/>

Instuderingsfrågor och anvisningar till stöd för läsningen

Till träff 1:

1. Hur ser föreställningen om den mänskliga naturen ut när Marx skriver? På vilket sätt kritiserar han den? Hur ser föreställningen ut idag, och träffas den på samma sätt av Marx kritik? s44
2. Vad är ”produktion i allmänhet”? Är det numer möjligt att prata om ”arbete i allmänhet”? Vad är skillnaden mellan en tankens abstraktion och en realabstraktion (en abstraktion ”i världen”)? s47 + s62
3. Den hunger som tillfredsställs med kniv och gaffel är en annan än den som tillfredsställs med händerna, vad menar Marx med detta? s51
4. ”Det behov som människan känner efter objektet har skapats genom varseblivningen av det” Är det så med alla behov? Finns det falska eller skapade behov? s51
5. Vilken är relationen mellan produktion, konsumtion, distribution och utbyte? s52
6. Vad är den politiska ekonomins metod? s58
7. Vad betyder det att människan är nyckeln till apans anatomi? s63
8. I alla samhällsformer är det en produktion som bestämmer andra produktioners rang och inflytande – på vilket sätt sker denna bestämning? s64
9. Konsten står inte i direkt relation till produktionssättets utveckling, är det en klassisk ”marxistisk” kultursyn? Vad uttrycker i så fall konsten, och vilken är relationen? s68

Till träff 2:

1. Varför framstår samhällsrelationer som främmande och sakliga i det borgerliga samhället/under kapitalistiska produktionsförhållanden? s 72
2. Marx menar att en produktion kontrollerad av individer i förening (även känt som kommunism) inte kan uppnås i ett samhälle som grundas på bytesvärde, vad beror detta på? Vad krävs för att komma dithän? sid 74.
3. Hur, var och när uppstår den fulla individualiteten? s75,76
4. Varför kan klassresor inte uppnå ett jämlikt samhälle? s77
5. Hur blir arbetet allmänt och vad innebär detta? s78
6. Varför behöver vi världsmarknaden för att förstå utbytet mellan två personer? s82.
7. När de byter varor är människor jämlika, vad betyder detta? s85

Till träff 3:

1. Stämmer det att arbetaren får betalt fullt pris för sin vara? 105
2. Vad menar Marx med att utbytet är grunden för jämlikhet och frihet? s88
3. Vilken är den historiska förutsättningen för utbytet? s91
4. Vad missar man om man förstår kapitalet som ting och inte som förhållande? s94
5. Vad är skillnaden mellan produktivt och improduktivt arbete? s100
6. Vad är abstrakt arbete? s116
7. Försök klargöra och fundera över begreppen allmänt arbete, särskilt arbete, levande arbete, objektiverat arbete, abstrakt arbete, improduktivt/produktivt arbete, bruksvärde och bytesvärde.

Till träff 4:

Ett övergripande tema i veckans avsnitt är hur allting under kapitalismen; ting, cirkulation, arbetare/kapitalister och produktionen kan betraktas ur två olika aspekter. Antingen i den aspekt som har att göra med det konkreta, med bruksvärden, arbetsprocessen, forandet av naturen etc. eller i den aspekt som kallas abstrakt, som handlar om den sociala relation som kallas bytesvärde, värdebildningsprocessen, ackumulationen av kapital etc.

Som vi varit inne på tidigare så är det samma faktiska människor och agerande som Marx beskriver i båda fallen, men betraktade ur olika synvinklar. På samma sätt om en människa konkret kan väga 100 kg, men också vara svensk. (eller nåt åt det hållet :) Marx är även upptagen med enheten i produktionsprocessen, att produktionsprocessens olika beståndsdelar är arbete i olika tidsformer – dött arbete i form av maskiner, levande arbete i arbetaren, objektiverat arbete i tinget som blir resultatet. Man säger ibland att ”kapitalismen är arbetarklassens förmedlade relation till sig själv”, fundera lite över vad det kan betyda och hur Marx utvecklar de olika aspekterna av det i veckans avsnitt. I denna vecka lägger Marx också upp för kommande spän-

nande passager om det samhälleliga arbetets produktivkraft; hur kapitalismen river ner åtskillnader och sätter arbetare i relation till varandra så att deras produktivkraft mångfaldigas, och själva det samhälleliga varat blir en produktivkraft. Detta pekar i sin tur på något bortom kapitalismen... men det är en senare fråga.

1. Vad är arbetsprocessen? Hur skiljer den sig från värdebildningsprocessen/värdeskapande process? s 123 + 128
2. Vad är det som gör att arbetaren blir relativt fattigare för varje arbetsdag? s126
3. Vad är kapitalets historiska roll? s 130–131, s 141
4. Varför stiger mervärdet allt mindre i proportion till produktivkrafternas utveckling? Vad är problemet med detta? s133
5. ”Kapitalets och lönearbetets existens beror på åtskillnaden”? s 139
6. Vad är skillnaden mellan absolut och relativt mervärde? 140–141
7. Vad betyder det att kapitalet finner sina begränsningar i sin egen natur? s 143, jämför med den berömda passagen från Till kritiken... ”På ett visst stadium av sin utveckling råkar samhällets materiella produktivkrafter i motsättning till de rådande produktionsförhållandena, eller, vad som bara är ett juridiskt uttryck för detta, med de egendomsförhållanden, inom vilka dessa produktivkrafter hittills rört sig. Från att ha varit utvecklingsformer för produktivkrafterna förvandlas dessa förhållanden till fjättrar för desamma. Då inträder en period av social revolution.”
8. Vad är problemet med efterfrågan? Motsättningen mellan ett/många kapital s144

Träff 5

9. Vad är konstant och variabelt i produktionen? s149
10. På vilket sätt blir arbetaren främmande inför sitt arbete? s151
11. Vilka är kapitalets historiska förutsättningar? s158
12. Vad är det samhälleliga arbetet? s169
13. Rikedomen består i behovens mångfald? s170

Kika efter följande begrepp och försök greppa dem; absolut och relativt mervärde, nödvändig och merarbetstid, produktionsprocess, arbetsprocess och värdeskapande process, konstant och variabelt kapital.

Till träff 6 + 7:

I omgångens text ingår delar av det berömda ”Fragmentet om maskiner” (åtminstone punkt 33–34 hos Liedman). Vill ni läsa hela Fragmentet så finns det här: http://www.kurator.org/wiki/data/main/files/marx-fragment_on_machines.pdf

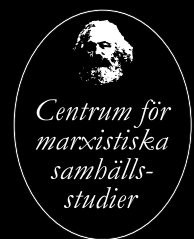
I fragmentet är en av de mest berömda passagerna den som handlar om ”general intellect” eller som Liedman översätter det, ”allmän intelligens” s206.

Paolo Virno har skrivit intressant om ”det allmänna intellektet” http://www.motarbetaren.se/insurrection_raven/se_texts/virno_allmanna_intellektet.html och i den texten nämner Virno en italiensk debatt kring maskineriets roll i kapitalismen, en av de främsta texterna i den debatten är The Capitalist Use of Machinery av Raniero Panzieri.

I den passage där Marx på sid 186 talar om relativ överbefolkning och hur samhället övertar en del av ansvaret dessa aspekter kan man t.ex. läsa Aufhebens serie ”The theory of the decline, or the decline of theory” <http://libcom.org/library/decadence-aufheben-2> (jag tror den finns översatt av Riff-Raff men jag hittar den inte just nu, bara Theorie Communistes svar) Det är på många sätt en problematisk text, särskilt deras behandling av formell/reell underordning, men den är hursomhelst läsvärd. Lyssna gärna på Erik Åsells föreläsning om detta som ett komplement, <http://motkraft.net/mediaarkiv/ljud/>

Formell och reell underordning/subsumtion är alltså det som Marx ytterligt kort nämner i veckans avsnitt och där som formell förening och förändring av kvalitet. Den text där han diskuterar detta mest ingående är i ”Den omedelbara produktionsprocessens resultat” (ibland kallat ”det uteslutna sjätte kapitlet”) <http://www.marxists.org/svenska/marx/1864/34-d009.htm>

1. Vad är kapitalismens universella tendens? Vilka är dess motsättningar? s172
2. Varför framstår arbetets produktivkraft som kapitalets produktivkraft, s 174, och vad är kapitalets produktiva funktion? s177
3. Vad är formell/reell förening (underordning/subsumtion)? s177
4. Vad menar Marx med relativ överbefolkning och vad är problemet med den Malthusianska uppfattningen? s181–187
5. Vad menar Marx med att produktens värde inte bestäms av det arbete som är nedlagt utan det arbete som är nödvändigt? s190
6. Vad är problemet med konkurrensens individualitet, vad är det för samhälleliga betingelser som antar saklig form? s193
7. Vad är det som gör att arbetaren ställs åt sidan i produktionen? s196+s204
8. Vad innebär det att genom pengar få anvisning på främmande arbete? s200, jmf ”carries the bond with society in his pocket”
9. Varför bekämpar arbetaren maskineriet trots att den bär på fröna till hans frihet? s203
10. Vad händer med arbetstiden som mått när det ”stöld av främmande arbetstid framstår som en usel grundval”? s204
11. Varför arbetar vi mer trots att den nödvändiga arbetstiden är mindre? s208

Stiftelsen Centrum för marxistiska samhällsstudier bildades 1977 på initiativ av Vänsterpartiet kommunisterna, men är obunden av snäva partiintressen och verkar i en öppen anda för att främja en bred vänsterdiskussion.

Stiftelsens ändamål är att främja forskning, utredningsarbete och studier vad gäller samhällenas historiska utveckling, samtida förhållanden och framtida utvecklingstendenser. CMS har till uppgift att företrädesvis stödja sådan verksamhet som grundar sig på marxistisk vetenskapssyn och idétradition. Verksamheten leds av en central styrelse samt självständigt verkande lokala medlemsföreningar.

www.cmsmarx.org | cms@cmsmarx.org